

Η ΕΛΛΑΣ ΩΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΣ ΗΜΙΑΝΑΠΤΥΚΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Υπό κ. ΑΘ. Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

I. Γενικά χαρακτηριστικά τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας

Ἡ ἑλληνικὴ καὶ αἱ δυτικοευρωπαϊκαὶ οἰκονομίαι

Ἡ Ἑλλάς ἀποτελεῖ τυπικὴν περίπτωσιν ἡμιαναπτύκτου οἰκονομίας, εὐρισκομένης εἰς οὐσιώδη εἰσοδηματικὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὰς ἀνεπτυγμένας οἰκονομίας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Συγχρόνως ἡ Ἑλλάς συνιστᾷ τυπικὴν περίπτωσιν χώρας μὲ εὐρείας περιφερειακὰς διαφοροποιήσεις, ἐκδηλουμένης διὰ τῆς οὐσιώδους διαφορᾶς ἀναπτύξεως μεταξὺ τῶν διαμερισμάτων τῆς. Τοιοῦτοτρόπως, ἐνῶ τὸ περισσότερον ἀνεπτυγμένον τμήμα τοῦ ἔθνικοῦ ἐδάφους εὐρίσκεται εἰς σημαντικὴν καθυστέρησιν ἔναντι τῆς συγχρόνου δυτικοευρωπαϊκῆς οἰκονομίας ἀπὸ ἀπόψεως κεφαλαιουχικῆς συσσωρεύσεως καὶ κατὰ κεφαλῆν εἰσοδήματος, αἱ ἐπὶ μέρους περιοχαὶ τῆς Χώρας εὐρίσκονται εἰς ἀκόμη μεγαλύτεραν καθυστέρησιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἔναντι τοῦ θεωρουμένου ὡς ἀνεπτυγμένου μικροῦ τμήματος ταύτης.

Ἡ διαπίστωσις αὕτη ἀποκτᾷ ἰδιάζουσαν σημασίαν διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ὁρίων μιᾶς αὐτοδυνάμου πολιτικῆς ἀναπτύξεως. Ἡ πολιτικὴ αὕτη διὰ τὴν Ἑλλάδα τίθεται κατ' ἀνάγκην ἐπὶ διαφόρου βάσεως ἀπὸ ἐκείνην ἐπὶ τῆς ὁποίας τίθεται ἡ πολιτικὴ ἀναπτύξεως τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν οἰκονομιῶν, αἱ ὁποῖαι, ἀνεπτυγμένοι ἐν τῷ συνόλῳ των, περιλαμβάνουν ἀπλῶς περιοχὰς τινὰς ὑπαναπτύκτους ἢ ἡμιαναπτύκτους. Διὰ τὰς χώρας ταύτας, διαθετοῦσας ἰσχυρὰν βιομηχανικὴν βάσιν καὶ ἐπάρκειαν ἐγγχωρίου ἀποταμιεύσεως, ἡ πολιτικὴ ἀναπτύξεως μιᾶς καθυστερημένης περιοχῆς των ἀποτελεῖ καθαρῶς ἐσωτερικὸν πρόβλημα, συνιστάμενον εἰς τὴν ἐνδοκρατικὴν μεταφορὰν ἀποταμιεύσεως, βιομηχανικῶν προϊόντων καὶ τεχνολογικῆς ἐμπειρίας πρὸς τὴν ὑστεροῦσαν περιοχὴν. Διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀντιθέτως, εὐρισκομένη ἐν τῷ συνόλῳ ἡμιαναπτύξει καὶ στερουμένη ἐπαρκοῦς βιομηχανικοῦ δυναμισμοῦ καὶ δυνατοτήτων κινητοποιήσεως ἐσωτερικῆς ἀποταμιεύσεως, τὸ πρόβλημα τῆς πολιτικῆς ἀναπτύξεως εἶναι πρόβλημα καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τῆς ἐπιλύσεως τοῦ ἐξαρτωμένης εἰς μεγάλον βαθμὸν καὶ ἀπὸ τὰς οἰκονομικὰς σχέσεις μὲ τὰς ῥωμῶν. Τὸν ρόλον τοῦ ἀνεπτυγμένου κέντρου, ὁ δυναμισμὸς τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ μεταφερθῆ καὶ εἰς τὰς ὑπαναπτύκτους περιοχὰς, λόγῳ τοῦ ἡμιαναπτύκτου χαρακτῆρος τῶν ἐν Ἑλλάδι μικρῶν ἀστικῶν κέντρων, εἰς σημαντικὸν βαθμὸν θὰ ἔδει νὰ παίξουν αἱ ἀνεπτυγμένοι εὐρωπαϊκαὶ οἰκονομίαι μεθ' ὧν ἡ Ἑλλάς τελεῖ εἰς οἰκονομικὰς καὶ ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ ἐκ τῶν πράξεων ἢ πα-

ραλείμενων τῶν ὁποίων ἐπηρεάζεται ἀποφασιστικῶς ἡ προσπάθεια τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Χώρας.

Τυπικὰ γνωρίσματα τῆς ἡμιαναπτύξεως

1. Κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας εἶναι ἡ σημαντικὴ *δυσαναλογία μεταξὺ τῶν διαθέσιμων ποσοτήτων τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς* κεφαλαίου καὶ ἐργασίας. Ἐνῶ ἡ διαθέσιμος ἐργασία προσφέρεται ἐν ἀφθονίᾳ, τὸ ἐν ἐκμεταλλεύσει φυσικὸν καὶ παρηγμένον κεφάλαιον εἶναι ἐξαιρετικῶς ἀνεπαρκές. Συνέπεια τούτου εἶναι, ὅτι τὸ ἀνὰ κάτοικον εἰσόδημα εἶναι χαμηλόν, μόλις ὑπερβαῖνον τὰ 280 δολλάρια. Τὸ χαμηλὸν τοῦτο ἀνὰ κάτοικον εἰσόδημα δὲν παρέχει ἐπαρκῆ περιθώρια διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἐπενδύσεων ἱκανῶν νὰ ὀδηγήσουν εἰς αὐξῆσιν τοῦ παγίου κεφαλαίου καὶ ἐντεῦθεν εἰς βελτίωσιν τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ἡ ἀδυναμία χρησιμοποίησεως τῆς προσφερομένης ἐκ τῆς συνεχοῦς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ ἐργασίας καὶ ἡ μόνιμος διαρθρωτικὴ ἀνεργία καὶ ὑποαπασχόλησις. Εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ταύτην δυσχέριαν προστίθεται ἡ λόγῳ χαμηλῆς τεχνολογικῆς, ἐπιχειρηματικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς στάθμης ἀτελῆς ἀξιοποίησις τῆς ἀποταμιεύσεως, ἡ παραιτέρω περιστολὴ τῶν ὑφισταμένων περιθωρίων ἀποταμιεύσεως λόγῳ τοῦ ὑψηλοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῆς Χώρας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς πλείστας τῶν ὑπαναπτύκτων περιοχῶν, τὸ ὁποῖον πιέζει πρὸς μίαν ἠῤῥξημένην κατανάλωσιν, συντελούσης καὶ τῆς ἀπὸ μακροῦ συνεχοῦς ἀναβολῆς ἱκανοποιήσεως θεμελιωδῶν ἀναγκῶν πολιτισμοῦ. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀνεπαρκὴς εἰσροὴ ἀλλοδαποῦ κεφαλαίου καὶ ἡ δι' ἀμυντικούς σκοποὺς χρησιμοποίησις τοῦ πλείστου τῆς ξένης βοήθειας, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τοὺς κατὰ κανόνα δυσμενεῖς ὄρους ἐμπορίου, δὲν ἐπέτρεψαν μέχρι τοῦδε τὴν σοβαρὰν ἐνίσχυσιν τῆς ἐγχωρίου ἀποταμιεύσεως πρὸς αὐξῆσιν τῶν δι' ἐπενδύσεις δαπανῶν. Ὡς ἐκ τούτου, τὸ συνολικὸν ὕψος τῶν πραγματοποιουμένων ἐτησίων ἐπενδύσεων δὲν ὑπερβαίνει τὸ 15% τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, σημαντικὸν δὲ τμῆμα τῶν ἐπενδύσεων τούτων καλύπτει μὴ παραγωγικὰς ἢ μικρὰς ὀριακῆς κοινωνικῆς παραγωγικότητος ἢ μὴ ἀμέσως ἀποδοτικὰς ἐπενδύσεις ὑποδομῆς. Περαιτέρω αὐξῆσις τοῦ ποσοῦ τούτου, καὶ ὑποτιθεμένη τεχνικῶς δυνατὴ, θὰ προσέκρουεν εἰς συναλλαγματικὰς δυσχερείας λόγῳ τῆς ὑψηλῆς ὀριακῆς ροπῆς πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ τῆς χαμηλῆς ζητήσεως ἐξαγωγίμων προϊόντων τῆς.

2. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν ἐξακολουθεῖ, παρὰ τὰς ἐκτελεσθεῖσας σημαντικὰς προόδους, νὰ δεσπόζη *πρωτογενὴς χαρακτῆρ*, ἐκδηλούμενος εἰς τὸν τομέα τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ, τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς καὶ τῶν ἐξαγωγῶν.

Τὸ μεγαλύτερον τμῆμα τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ ἀπασχολεῖται εἰς τὴν γεωργίαν. Ὁ ἐνεργὸς πληθυσμὸς τῆς Χώρας κατανέμεται ὡς ἀκολούθως, βάσει τῶν στοιχείων τῆς ἀπογραφῆς 1951:

Πρωτογενὴς παραγωγή	48,6 %
Μεταποίησης	15,8 %
Λοιποὶ τομεῖς	35,6 %

Συνεπεία τῆς κατανομῆς ταύτης, ἡ συνολικὴ ὑποαπασχόλησις εἶναι ἐξαιρετικὰ ὑψηλὴ, ὑπολογιζομένη διὰ τὴν γεωργίαν εἰς 750 χιλ. περισσευούσας ἐργατικὰς χεῖρας, ἤτοι περίπου εἰς τὸ 25—28% τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς τὸ σημεῖον ἀκριβῶς τοῦτο ἐμφανίζεται μία εἰδικωτέρα ἐκδήλωσις φαύλου κύκλου, ἀποτελοῦντος βασικὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Χώρας. Ἡ προοδευτικὴ ἐξάλειψις τῆς ὑποαπασχολήσεως δὲν δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ταχείας ἐκβιομηχανίσεως καὶ τῆς ἐξαγωγῆς βιομηχανικῶν προϊόντων· ταυτοχρόνως ὁμως ἡ θέσις εἰς κίνησιν μιᾶς τοιαύτης αὐτουόμου καὶ ἰσχυρᾶς διαδικασίας ἐκβιομηχανίσεως προϋποθέτει τὴν ἐξάλειψιν τῆς ὑποαπασχολήσεως. Μέχρι τῆς ἐξαλείψεως ταύτης, καὶ τὰ πλέον ἰσχυρὰ κίνητρα δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ διασφαλίσουν τοὺς ἀναγκαίους ρυθμοὺς ἐκβιομηχανίσεως διὰ μόνων τῶν δυνάμεων τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως.

Ἡ ἐγχώριος γεωργικὴ παραγωγή συμμετέχει κατὰ τὸ ἐν τρίτον περίπου εἰς τὸ ἀκαθάριστον ἐγχώριον προϊόν, ἐνῶ ἡ βιομηχανία, περιλαμβανομένης καὶ τῆς βιοτεχνίας, κατὰ ποσοστὸν πολὺ κατώτερον. Οὕτω :

Γεωργία	34,4 %
Μεταλλεῖα	1,3 %
Μεταποίησης	19,5 %

Αἱ ἐξαγωγαὶ ἐξ ἄλλου περιορίζονται κυρίως εἰς γεωργικὰ προϊόντα, ἀντιπροσωπεύοντα τὸ 70% περίπου τοῦ συνόλου, ἐκ τούτων δὲ τέσσαρα τὸ 77,8% τῶν γεωργικῶν ἐξαγωγῶν. Ἐπὶ πλέον, ὁ κύριος ὄγκος τῶν ἐξαγωγῶν ὑπόκειται εἰς τὸ μονοψώνιον περιωρισμένου ἀριθμοῦ χωρῶν.

3. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν εἶναι ἔντονος ὁ *διαρχικὸς* χαρακτήρ ταύτης, μὲ σοβαρὸν τμῆμα τοῦ πληθυσμοῦ διαβιοῦν σχεδὸν ὑπὸ προκεφαλαιοκρατικὴν μορφήν ὀργανώσεως καὶ παραγωγῆς, μὲ χαμηλὸν τεχνικὸν ἐπίπεδον καὶ ἀνεπαρκῆ βαθμὸν ἐκχρηματισμοῦ. Ὁ βαθμὸς ἐκχρηματισμοῦ τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας, ὑπολογιζόμενος εἰς ποσοστὸν τῆς ἐμπορευσίμου ποσότητος τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου ἀγροτικῆς προσόδου, δὲν ὑπερβαίνει κατὰ μέσον ὄρον τὸ 55—60%· πληθυσμὸς δὲ τῆς τάξεως τοῦ 1,5 ἐκ. περίπου, κατοικῶν εἰς τὰ ὀρεινὰ συγκροτήματα τῆς Χώρας, διαβιοῖ ὑπὸ συνθήκας κλειστῆς οἰκονομίας. Λαμβανομένων ἐπίσης ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν μεγάλων περιφερειακῶν ἀνισοτήτων, περὶ τῶν ὁποίων κατωτέρω, διαπιστοῦται, ὅτι τὸ οἰκονομικὸν κύκλωμα συντελεῖται εἰς πολὺ μικρὰν ἔκτασιν καὶ διακόπτεται, ὅτι σοβαρὰ ἀγοραστικὴ δύναμις διοχετεύεται πρὸς τὰ ἔξω καί, ὡς ἐκ τούτου καὶ τοῦ μικροῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, τὸ μέγεθος τῆς ἐγχωρίου ἀγορᾶς εἶναι ἐξαιρετικῶς περιωρισμένον.

4. Εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἐκδηλοῦται σοβαρὰ *ἀσάθεια εἰς τὴν παραγωγήν*, εἰς τὰς ἐξαγωγὰς καὶ εἰς τοὺς ὄρους ἐμπορίου, ὡς ἐπίσης καὶ μεγάλη *ἐξάρησις* ἐκ τῶν οἰκονομιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Δοθέντος, ὅτι τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα συγκροτεῖται κατὰ κύριον λόγον ἐκ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, τὸ ποσοστὸν τῆς ἐτησίας ἀνόδου τοῦ ἐθνικοῦ

είσοδηματος παρουσιάζει σοβαράς διακυμάνσεις. Ούτω, παρατηρούνται αϊ
 ἔξης αὐξομειώσεις, εἰς σταθερὰς τιμὰς :

· 1952	— 1,7%
1953	+ 14,2%
1954	+ 3,4%
1955	+ 8,2%
1956	+ 6,3%
1957	+ 9,5%
1958	+ 3,9%

Αἱ ἐποχικαὶ αὐταὶ διακυμάνσεις ἀντανακλοῦν ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν βιομη-
 χανικὴν παραγωγὴν, τῆς ὁποίας ἡ ζήτησις κατὰ μέγα μέρος προέρχεται ἐκ
 τῶν γεωργικῶν εἰσοδημάτων, πέραν τοῦ εἰδικοῦ προβλήματος τὸ ὁποῖον δη-
 μιουργεῖ ἡ ἐκ τῆς ἐποχιακῆς μορφῆς τῆς παραγωγῆς μαζικὴ προσφορὰ προϊ-
 ὄντων, γεννῶσα τὴν ἀνάγκην τῆς προστασίας τῆς τιμῆς διὰ μαζικῶν κρατι-
 κῶν ἀγορῶν, αἱ ὁποῖαι προκαλοῦν νομισματικὰς διαταραχὰς, ἐμποδίζουν τὸν
 προσανατολισμὸν τῶν καλλιεργειῶν καὶ καθιστοῦν ἥσσονος διεθνοῦς συνα-
 γωνιστικότητος τὰ ἐξαγωγίμα εἶδη.

Ἡ ἀστάθεια αὕτη χαρακτηρίζει ὁμοίως καὶ τὰς ἑλληνικὰς ἐξαγωγὰς.
 Λόγῳ τῆς φύσεως τῶν ἐξαγομῆνων προϊόντων καὶ τῆς ἑτεροειδοῦς συνθέσεως
 τῶν εἰσαγωγῶν, ὁ βαθμὸς ἐξαρτήσεως τῆς Χώρας ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν εἶναι λίαν
 ὑψηλὸς Οὔτω, ἐνῶ προπολεμικῶς ὁ δείκτης καθαρᾶς ἐξαρτήσεως, ἦτοι ἡ δια-
 φορὰ τὴν ὁποῖαν ἐμφανίζουν τὰ ποσοστὰ ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ προϊόντος τῶν τρε-
 χουσῶν συναλλαγματικῶν δαπανῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν τρεχουσῶν συναλλαγμα-
 τικῶν εἰσπράξεων ἀφ' ἑτέρου, ἀνῆρχετο εἰς 3,2%, τὸ 1959 ἔφθασε τὸ 8% πε-
 ρίπου. Πτώσις τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀνεπτυγμένων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν ὀδη-
 γεῖ εἰς μείωσιν τῆς ζητήσεως γεωργικῶν καὶ μεταλλευτικῶν προϊόντων, ἐνῶ
 ἄνοδος τῶν εἰσοδημάτων τῶν χωρῶν τούτων δὲν ἄγει εἰς ἀνάλογον αὐξησιν
 τῆς ζητήσεως ἑλληνικῶν προϊόντων, ἡ ὁποία δὲν δύναται ἄλλωστε εὐχερῶς
 νὰ καλύπτεται λόγῳ ἀνελαστικότητος τῆς προσφορᾶς τῶν ἐξαγωγίμων
 εἰδῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἀντιθέτως, ἄνοδος τοῦ εἰσοδήματος ἐν Ἑλλάδι ὀδηγεῖ,
 λόγῳ τῆς ὑψηλῆς ὀριακῆς ροπῆς πρὸς εἰσαγωγὴν, εἰς μεγαλυτέραν αὐξησιν
 τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγῶν καὶ ἐπομένως εἰς τὴν διεύρυσιν τοῦ
 ἀνοίγματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τοὺς ἀδήλους
 πόρους, οἱ ὁποῖοι καλύπτουν μέγα μέρος τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσο-
 ζυγίου.

Πέραν τῶν ἄλλων συνεπειῶν, ἡ ἀστάθεια αὕτη εὐνοεῖ ἐνίοτε, κατὰ τὰς
 φάσεις ἐπεκτάσεως, τὴν ἀνάπτυσιν τῶν ὀριακῶν παραγωγικῶν μονάδων, μὲ
 ἀποτέλεσμα τὴν ἄνοδον τοῦ κόστους.

Ἡ ἀστάθεια τέλος ἐκδηλοῦται καὶ εἰς τοὺς ὅρους ἐμπορίου. Οἱ ὅροι
 οὗτοι, ἔξ ὑπαρχῆς δυσμενεῖς διὰ τὴν Ἑλλάδα, βελτιοῦνται ἀπὸ τοῦ 1954
 ὡς ἀκολούθως :

1951	106,7	1956	112,5
1952	98,7	1957	107,5
1953	97,7	1958	114,5
1954	100,0	1959	103,5
1955	109,6		

Ἐν τούτοις, καὶ εἰς ἃς περιπτώσεις βελτιοῦνται οἱ ὄροι ἐμπορίου, τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἀποβαίνει ὑπὲρ τοῦ σχηματισμοῦ κεφαλαίου εἰς τὴν Χώραν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπιτρέπει ηὐξημένα περιθώρια εἰσαγωγῶν.

Παρατηρητέον τέλος, ὅτι ἡ ἐξάρτησις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι ἔντονος, τόσοσιν λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, ὅσον καὶ λόγῳ τῶν εἰς ξένα κεφάλαια ἀναγκῶν. Μία πολιτικὴ ἀναπτύξεως, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ εἰς τὴν εὐλογον ὑποκατάστασιν εἰσαγωγῶν, πρὸς ἐξοικονόμησιν συναλλάγματος, θὰ ἀπτήτει πραγματοποίησιν ἐπενδύσεων εὐρείας κλίμακος, ἢ δαπάνη τῶν ὁποίων θὰ προσέκλει ἀνατροπὴν τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, λόγῳ τῆς ἀναμενομένης ἐκ τῆς ἀνόδου τῶν εἰσοδημάτων μεγάλης ζητήσεως ἀλλοδαπῶν προϊόντων, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει καὶ κεφαλαιουχικῶν ἀγαθῶν. Ἡ πρὸς ὑποβοήθησιν μιᾶς τοιαύτης διαδικασίας εἰσροὴ κεφαλαίων ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε ἀνεπαρκής. Ἐπὶ πλέον δὲ οὐσιώδης εἶναι ἡ δαπάνη συναλλάγματος δι' εἰσαγωγάς, ὀφειλομένης εἰς τὴν μίμησιν τῶν καταναλωτικῶν προτύπων τῶν ἀλλοδαπῶν, ἔνεκεν τοῦ ὑψηλοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῆς Χώρας ἐν συγκρίσει μὲ ὑπαναπτύκτους οἰκονομίας.

Ἡδὴ σημαντικὸν τμήμα τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἰσοζυγίου τρεχουσῶν συναλλαγῶν καλύπτεται διὰ μεταφορᾶς ξένων κεφαλαίων (βοήθεια, δάνεια, εἰσροὴ ἰδιωτικοῦ κεφαλαίου, ἐμπορικαὶ πιστώσεις ἀλλοδαπῆς), οὐσιώδεις δὲ τμήμα τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων ἐχρηματοδοτεῖτο μέχρι τοῦ 1957 ἐκ τῶν ἀλλοδαπῶν κεφαλαίων. Τοῦτο ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸ σύνολον σχεδὸν τοῦ συναλλαγματικοῦ ἀποθέματος, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ ὑπολοίπου τῶν συναλλαγῶν, νὰ χρεωσθῆται σήμερον εἰς τὸ ἐξωτερικὸν συνεπεῖα μακροπροθέσμων δανείων (180 ἐκ. δολλάρια περίπου).

5. Ἐνῶ ἡ προσφορὰ ἀποταμιευτικοῦ κεφαλαίου διὰ μακροπροθέσμων παραγωγικὰς τοποθετήσεις εἶναι ἀνεπαρκής, αἱ δὲ καταθέσεις ἀντιπροσωπεύουν περίπου τὸ 90 % τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας, ἡ ζήτησις ὁμοίως ἀποταμιευτικοῦ κεφαλαίου ἀπὸ μέρους τῆς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως διὰ παραγωγικὰς ἐπενδύσεις εἶναι ἀνεπαρκής, ὀφειλομένη εἰς τὴν ἀτελῆ ἐπιχειρηματικὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν χαμηλὴν τεχνολογικὴν στάθμην. Τὸ μικρὸν μέγεθος τῆς καταναλωτικῆς ἀγορᾶς, ἡ ἀπουσία συγχρόνου τεχνικοοργανωτικοῦ πνεύματος καὶ ἐκπαιδευμένων στελεχῶν, ἡ ἔλλειψις ἰσχυρῶν καὶ ἐξειδικευμένων κινήτρων ἐνθαρρύνσεως τῶν ἐπενδύσεων καὶ ἡ ἀτελής ὀργάνωσις τῆς κεφαλαιαγορᾶς συντελοῦν εἰς τὴν ἀνάληψιν εὐρύτερων εὐθυνῶν δι' ἐπενδύσεις ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους.

II. Κοινωνικά και οργανωτικά χαρακτηριστικά

1. Ἡ Ἑλλάς ἐπραγματοποίησε τὴν ἀστικήν της ἐπανάστασιν 150 ἔτη μετὰ τὴν ἀγγλικὴν καὶ γαλλικὴν, 100 δὲ ἔτη μετὰ τὴν γερμανικὴν καὶ ἰταλικὴν. Εἰς τὰς χώρας ὅμως αὐτὰς εἶχε συντόμως ἀρχίσει ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάστασις, καὶ ὁ ἐντεῦθεν ἀνακύψας ἔντονος ἀνταγωνισμὸς ἦτο φυσικὸν νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς ταύτην τὴν συνυφασμένην πρὸς μίαν ἀστικήν ἐπανάστασιν ἐκβιομηχάνισιν. Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Ἑλλάς προσῆλθε βραδύτερον εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν εὐρωπαϊκὴν σκηνὴν εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν σοβαρὰν καθυστέρησιν της εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν, χωρὶς τοῦτο νὰ ἐμποδίζῃ τὴν μερικὴν ἀπομίμησιν μέτρων κοινωνικῆς πολιτικῆς, ἀνεπαρκῶν μὲν καθ' ἑαυτὰ ἀλλὰ μὴ ἀνταποκρινομένων εἰς τὴν ἀντίστοιχον δομὴν τῆς κοινωνίας καὶ τὰς κρατούσας τάσεις. Τοιοῦτοτρόπως ἐν Ἑλλάδι, ἀπὸ ἀπόψεως νομικοῦ καθεστῶτος καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν, ἐπεβλήθη ἡ ἀστικὴ κοινωνία, χωρὶς τὴν ἀντίστοιχον οἰκονομικῶς ἐκβιομηχάνισιν καὶ τὴν διαμόρφωσιν γνησίων ἀνταγωνιστικῶν τάσεων. Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸ πλεῖστον εὐρίσκεται εἰς τὴν προκεφαλαιοκρατικὴν περίοδον τοῦ φιλελευθερισμοῦ, μὲ περιορισμένα γνωρίσματα ἀφ' ἑνὸς μὲν φεουδαρχικῶν ὑπολειμμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ προηγμένης ὀρίμου βιομηχανικῆς κοινωνίας.

2. Ἡ *ταξικὴ σύνθεσις* τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας δὲν ἐμφανίζει τὰ γνωρίσματα τοῦ αὐστηροῦ διαχωρισμοῦ τῶν τάξεων μὲ τὴν ἔντονον ταξικὴν συνείδησιν καὶ τὰς σφοδρὰς ἀνταγωνιστικὰς ἀντιθέσεις τῶν προηγμένων κοινωνιῶν. Ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ταξικῆς συνθέσεως εὐρίσκεται περιορισμένος ἀριθμὸς κοινωνικῶν ομάδων, περιλαμβανουσῶν μικρὰν βιομηχανικὴν καὶ ἐμποροεφοπλιστικὴν τάξιν ὡς καὶ ὑπολείμματα τινα γαιοκτημόνων. Οὐσιαστικῶς, εἰς τὸ ἀνώτατον αὐτὸ στρώμα ἐλλείπει κατὰ κανόνα ἡ ἐνσυνείδητος κεφαλαιοκρατικὴ τάξις, εἰς τὴν πουριτανικὴν ἀφοσίωσιν τῆς ὁποίας εἰς τὴν ἐπανεπένδυσιν τῶν συσσωρευομένων κερδῶν ὠφείλετο ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν.

3. *Αἱ κοινωνικαὶ τάξεις* ἐν Ἑλλάδι δὲν διαχωρίζονται ὁμοιόμορφως πρὸς ἀλλήλας, ὡς συμβαίνει ἀλλαχοῦ, δι' ὀριζοντίων διαχωριστικῶν γραμμῶν δὲν ζοῦν δηλ. ἐντὸς τῆς αὐτῆς περιοχῆς τὸ προλεταριάτον καὶ ὁ ἀγρότης μαζὺ μὲ τὴν κάτω, μέσην καὶ ἄνω ἀστικὴν τάξιν, κατὰ ἐνιαίαν ἱεράρχησιν καὶ ταυτόσημον δυναμικὸν συσχετισμὸν, ἀλλ' αἱ κάθετοι γραμμαί, αἵτινες διαχωρίζουν τὸν τόπον κατὰ γεωγραφικοὺς χώρους (περιφέρειάς), εἶναι ταυτοχρόνως ἐνωτάτοι γραμμαὶ κοινωνικοῦ διαχωρισμοῦ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δημιουργεῖ σαφῆ κοινωνικὴν *ἀσυνέχειαν* Δύναται οὕτω νὰ διακριθοῦν αἱ ἑξῆς περιοχαί, μὲ ἀντίστοιχον κοινωνικὴν ὀργάνωσιν: α) ὄρειναι περιοχαί, μὲ κλειστὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν πατριαρχικῆς συγκροτήσεως, β) πεδινὰ χωρία καὶ κωμοπόλεις, μὲ ἀγροτικοεμπορικὴν οἰκονομίαν καὶ μικροεπαγγελματίας, γ) μικρὰ καὶ μέσα ἀστικά κέντρα, ἀνήκοντα εἰς τὴν προβιομηχανικὴν περίοδον, μὲ κυριαρχοῦσαν τὴν ἐμποροεπαγγελματικὴν τάξιν καὶ τὴν ἐπαρχιακὴν ὑπαλληλίαν, δ) τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα, ζῶντα εἰς τὴν περίοδον τῆς πρώτης βιομηχανι-

κῆς ἐπαναστάσεως, ε) μικρὸς πυρὴν δύο ἕως τριῶν μεγάλων πόλεων, ἀνήκων εἰς τὴν σύγχρονον βιομηχανικὴν κοινωνίαν.

4. Ὁ *ἀγροτικὸς χαρακτήρ* τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας εἶναι ἔντονος. Ἡ ἀγροτικὴ οἰκονομία, περιλαμβάνουσα μικρὰς ἀγροτικὰς καὶ πολυτεμαχισμένας μονάδας ἰδιοκτησίας, διαρθροῦται :

35,0 %	ἰδιοκτησία	μέχρις	1	ἑκταρ.
22,4 %	»	»	1 — 2	»
15,9 %	»	»	2 — 3	»
15,5 %	»	»	3 — 5	»
7,7 %	»	»	5 — 10	»
3,0 %	»	ἄνω τῶν	10	»

Τὰ 65 % τῶν γεωργικῶν οἰκογενειῶν τῆς Χώρας ἔχουν ἐτήσιον εἰσόδημα κάτω τῶν 10.000 δραχμῶν.

Ἐκ τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ 1.145.930 ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων τῆς ἀπογραφῆς 1950, ποσοστὸν 45,34 % ἀπετελεῖτο ἐξ 1—3 τεμαχίων, ποσοστὸν 54,66 % ἐκ 4 καὶ πλέον ἀγροτεμαχίων.

Ἰδιάζον γνώρισμα τῆς ἑλληνικῆς ταξικῆς διαρθρώσεως εἶναι, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι χώρα μικροῖδιοκτητῶν. Τόσον ἡ ἀγροτικὴ ὅσον καὶ τμῆμα τῆς ἐργατικῆς τάξεως κατέχει μικρὰν περιουσίαν, συνισταμένην εἰς περιωρισμένην ἐγγειοῖδιοκτησίαν ἢ εἰς μικρὰς ἀξίας κατοικίαν. Ἄλλ' ἀκριβῶς συνεπιέει τοῦ γεγονότος, ὅτι πρόκειται περὶ ἀσημάντου ἰδιοκτησίας, μὴ ἐπιτρεπούσης στοιχειῶδες εἰσόδημα πρὸς διαμόρφωσιν ἀνεκτοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, τὸ ἀποφασιστικὸν γνώρισμα εἰς τὴν ταξικὴν διάρθρωσιν εἶναι τὸ εἰσόδημα καὶ οὐχὶ ἡ ἰδιοκτησία.

5. Ἡ *κατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος* ἐμφανίζει ὀξείας ἀντιθέσεις, καὶ παρὰ τὴν συνεχιζομένην βελτίωσιν τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, ἡ εἰσοδηματικὴ ἀνισότης φαίνεται νὰ διευρύνεται. Μολοντί ἑλλείπουν σχετικὰ στοιχεῖα, ἐνδεικτικὴ εἶναι ἡ βάσει τῶν στοιχείων τῶν ἔθνικῶν λογαριασμῶν ἐξέλιξις τῆς κατανομῆς τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος εἰς τρεῖς κατηγορίας πληθυσμοῦ :

	1954	1957
Ἄγρόται	4.742	5.762
Μισθωτοὶ	5.580	8.563
Ἐργοδῶται	15.042	21.206

Αἱ ὑφιστάμεναι περιορισμένα δυνατότητες ἀποταμιεύσεως δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἄσχετοι πρὸς τὴν κατανομὴν ταύτην τοῦ εἰσοδήματος.

6. Ἡ *κρατικὴ δαγάνωσις* στηρίζεται εἰς πεπαλαιωμένα πρότυπα, μὲ ἰσχυρὰν τὴν κεντρικὴν γραφειοκρατικὴν ὀργάνωσιν, εἰς τὸν συγκεντρωτισμὸν τῆς ἔντονον νομικιστικὴν μὲν μορφῶν τοῦ προσωπικοῦ, τὴν συγκέντρωσιν τοῦ μεγίστου μέρους τούτου (75 %) εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὴν ὑπερσυμφόρησιν τούτου εἰς τρόπον, ὥστε ἡ ὀριακὴ παραγωγικότης τούτου νὰ εἶναι ἀρνητικὴ. Μολοντί ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς ἐπιφορτίζεται ὅλον ἐν μὲ εὐρύτερα οἰκονομικὰ καθήκοντα, ὁ ἐκσυγχρονισμὸς καὶ ἡ ἀναδιοργάνωσις τούτου προχωρεῖ μὲ βρα-

δὺν ρυθμὸν, μόλις δὲ προσφάτως λαμβάνονται μέτρα εὐρυτέρας ὀποκεντρώσεως, δημιουργίας νέων φορέων, ὡς εἶναι αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις καὶ ὁ Ὄργανισμὸς Βιομηχανικῆς Ἀναπτύξεως.

7. Ἐν σχέσει πρὸς τὸν *ἀνθρώπινον παράγοντα* ἐν γένει, δύναται νὰ λεχθῶν τ' ἀκόλουθα:

Χαρακτηριστικὸν τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ εἶναι ἡ βαθμιαία πτώσις τῆς γεννητικότητος, ἣτις, ἀπὸ 3,1% τὸ 1930, φθάνει τὸ 1,87% τὸ 1955. Ἐκ παραλλήλου, εἰς τὴν φυσικὴν κίνησιν τοῦ πληθυσμοῦ παρατηρεῖται σοβαρὰ πτώσις τῆς θνησιμότητος (0,7%, τὸ 1955). Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἑλληνικὸν δημογραφικὸν πρόβλημα συνίσταται ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν τάσιν γηράσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἔντονον πληθυσμιακὴν πίεσιν, ὀφειλομένην εἰς τὴν ἀδυναμίαν παραγωγικῆς ἀπασχολήσεως τοῦ κατὰ 1,02% αὐξάνοντος ἐτησίως πληθυσμοῦ. Ἀποτέλεσμα ἄλλωστε τῆς τάσεως ταύτης εἶναι ἡ αὐξήσις τοῦ εἰς παραγωγικὴν ἡλικίαν πληθυσμοῦ μὲ ρυθμὸν ταχύτερον τοῦ συνόλου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ὀξύτερον βραχυχρονίως τὸ πρόβλημα τῆς ἀπασχολήσεως. Εἰς τὴν πληθυσμιακὴν ταύτην πίεσιν ἀντισταθμιστικὸν ρόλον ἀσκεῖ ἡ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν μετανάστευσις, ἣτις ἀπορροφᾷ κατὰ μέσον ὄρον τὸ 70% τοῦ κατ' ἔτος προστιθεμένου εἰς τὴν ἀγορὰν ἔργασίας πληθυσμοῦ. Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον, συνεπεία τοῦ μεγάλου ὄγκου τῶν πραγματοποιηθεισῶν ἐπενδύσεων, τῆς ἐπιβραδύνσεως τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς ἀξιοποιήσεως προσφάτων γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν καινοτομιῶν, ἡ σχέσις μεταξὺ ἐτησίας αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ ἀντιστοίχου αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος ἦτο 1: 4—5 περίπου. Ἡ ἐξέλιξις αὕτη ἐπέτρεψε τὴν σταθερὰν τυπικὴν βελτίωσιν τοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος. Ἀλλ' ἡ βελτίωσις αὕτη συνετελέσθη χωρὶς ταυτόχρονον αὐξήσιν τῆς ἀπασχολήσεως, εἴτε λόγῳ τῆς εὐρείας ὑποαπασχολήσεως, εἴτε λόγῳ τῆς βελτιώσεως τῆς παραγωγικότητος καὶ τῆς ὑψηλοτέρας συμμετοχῆς τοῦ κεφαλαίου εἰς τὴν παραγωγήν. Τὴν ἔντονον ταύτην πληθυσμιακὴν πίεσιν καθιστᾷ περισσότερον σαφῆ ἡ σχέσις τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὴν ἀρόσιμον ἐπιφάνειαν. Πράγματι, ἀνὰ τετραχιλιόμετρον ἀρόσιμου ἐπιφανείας ἀντιστοιχοῦν 157 περίπου ἀγρόται.

Ἡ ἐξέλιξις αὕτη προκαθορίζει καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἀναληπτέας προσπαθείας ἐπενδύσεων πρὸς ἀπορρόφησην τοῦ ὑφισταμένου ἀριθμοῦ ἀνέργων καὶ ὑποαπασχολουμένων, τῶν προστιθεμένων κατ' ἔτος νέων ἐργατικῶν χειρῶν καὶ τῶν ἐκτοπιζομένων συνεπεία τῆς βελτιώσεως τῆς παραγωγικότητος καὶ μεγαλυτέρας κεφαλαιουχικῆς συνθέσεως τῆς παραγωγῆς.

Στατιστικὰ στοιχεῖα ἐπὶ τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως ἑλλείπουν. Βάσει τῶν σχέσεων μεταξὺ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ (42,2%) καὶ ἀπασχολουμένων (33,2%), δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι ἡ διαφορά ἐκφράζει τὴν πλήρη ἀνεργίαν καὶ ὑποαπασχόλησιν, ἀφορῶσαν κατὰ 80% τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν καὶ κατὰ 20% τὰ ἀστικά κέντρα. Παραλλήλως ὑφίσταται ἐν Ἑλλάδι μερικὴ ὑποαπασχόλησις, δοθέντος ὅτι οἱ παραγωγικῶς ἀπασχολούμενοι δὲν ἐργάζονται καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ δι' ὀκτῶρων ἢ ἐπτῶρων ἔργασίμων ἡμερῶν. Ἐναντι 290—300 περίπου ἡμερομισθίων, ἅτινα κανονικῶς δεόν νὰ πραγματο-

ποιή ὁ ἐργαζόμενος, ὁ ἐτήσιος μέσος ὅρος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἡμερῶν ἀπασχολήσεως εἶναι εἰς τὴν πρωτογενῆ παραγωγὴν 130 ἡμερομίσθια, εἰς τὴν δευτερογενῆ 221 καὶ εἰς τὴν τριτογενῆ 217 ἡμέραι. Ἡ κατάστασις αὕτη, πέραν τῶν ἄλλων, ὀδηγεῖ εἰς τὴν διόγκωσιν τῆς ἀπασχολήσεως εἰς τὰ τριτογενῆ ἐπαγγέλματα, μὲ ἀποτέλεσμα τὸν ὑπερεπαγγεληματισμὸν καὶ τὴν διόγκωσιν τοῦ κόστους.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐπίπεδον μορφώσεως καὶ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, σημειοῦται ὅτι τὸ ποσοστὸν τῶν ἀγραμμάτων, βάσει τῆς ἀπογραφῆς 1951, ἀνέρχεται εἰς 28%. Ἐκ τῶν ἐγγραμμάτων, τὸ 62,59% στερεῖται ἀπολυτηρίου Γυμνασίου, μόνον δὲ τὸ 1,11% κέκτηται πτυχίου Ἀνωτάτης Σχολῆς. Παρὰ τὴν σημαντικὴν πρόοδον, ἣτις συνετελέσθη κατὰ τὴν τελευταίαν 25ετίαν, ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς σημαντικὴν καθυστέρησιν. Οἱ σπουδασταὶ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι τὸ 3,2 ἐπὶ χιλίων κατοίκων, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν ἀνεπαρκῆς, ἀτελής δὲ ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ. Τελευταίως ἤρχισε κατανοουμένη ἡ σημασία τῶν ἐπενδύσεων εἰς ἀνθρώπους. Μελετᾶται δὲ ἡ ἐφαρμογὴ συστηματικοῦ προγράμματος ἐπαγγελματικῆς καὶ τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, μέχρι τῆς ἀποδόσεως τοῦ ὁποίου πάντως θὰ εἶναι ἐντόνως ἰσχυρὰ ἡ προσφορὰ ἀνειδικέτου ἐργασίας.

Σοβαρώτερον εἶναι ἀκόμη τὸ πρόβλημα τῆς ἑλλείψεως εἰδικευμένων μέσων καὶ ἀνωτέρων στελεχῶν, ὡς ἐπίσης καὶ προσωπικοῦ διοικήσεως ἐπιχειρήσεων.

Θεσμολογικὰ κωλύματα οὐσιώδους φύσεως δὲν δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ὑφίστανται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν.

III. Αἱ περιφερειακαὶ διαφοροποιήσεις ἐν Ἑλλάδι

Ἐντονος ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐν Ἑλλάδι ἡ ἀνισομέρεια τῆς ἀναπτύξεως μεταξὺ τῶν τμημάτων τοῦ ἔθνικοῦ ἐδάφους. Διὰ λόγους ἱστορικούς, γεωγραφικούς καὶ διοικητικούς ἢ δυναμικὴ τῆς ἀναπτύξεως συνεκεντρώθη κατὰ κύριον λόγον εἰς τὴν περιοχὴν Πρωτευούσης, ἥτοι εἰς περιμετρικὴν ζώνην 200 περίπου χιλιομέτρων, αἱ δὲ λοιπαὶ περιοχαί, σπερούμεναι ἀξιολόγων βιομηχανικῶν κέντρων, ἀπέχουν οὐσιωδῶς τόσον ἀπὸ πλευρᾶς εἰσοδήματος ὅσον καὶ ἀπὸ πλευρᾶς ἐπιπέδου διαβιώσεως ἀπὸ τὴν κεντρικὴν ταύτην περιοχὴν. Τὰ ἀστικά κέντρα τῶν λοιπῶν διαμερισμάτων τῆς Χώρας παραμένουν κατὰ κανόνα ἡμιστικά κέντρα, ἢ δὲ πληθυσμιακὴ των ἀνάπτυξις εἶναι κατὰ κανόνα συνέπεια ἐμπορικῶν ἢ διοικητικῶν παραγόντων. Δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι μέχρι πρό τιος ἡ διαρκὴς ἀνάπτυξις τοῦ κέντρου ὠδηγεῖ εἰς μίαν συσσωρευτικὴν διαδικασίαν ἀποψιλώσεως τῶν λοιπῶν περιοχῶν ἀπὸ ἐργατικὸν δυναμικὸν καὶ κεφάλαια, αἱ ὁποῖα οὕτω καθίσταντο συνεχῶς πτωχότεραι.

Βασικὴ ἐκδήλωσις τῶν περιφερειακῶν αὐτῶν ἀνισοτήτων εἶναι ἡ διαρκὴς κινήσις τοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὰ κέντρα, ἰδιαιτέρως δὲ πρὸς τὴν περιοχὴν Πρωτευούσης. Μεταξὺ 1928 καὶ 1951, ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς (κάτοικοι πόλεων ἄνω τῶν 10.000) αὐξάνεται κατὰ 47%, ὁ ἡμιστικὸς (2-10 χιλ.) κατὰ

31%, και ὁ ἀγροτικός κατὰ 7%, ἐπὶ συνολικῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ 23%. Ἀλλὰ ἡ πρὸς τὰ κέντρα μετακινήσεις τοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν παραγωγικῆς ἀναδιαρθρώσεως τῆς Οἰκονομίας. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν κατανομὴν τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον, ὁ ὁποῖος εἰς μὲν τὴν γεωργίαν καλύπτει τὸ 48,2% ἐπὶ τοῦ συνόλου, εἰς τὴν μεταποιήσιν τὸ 19,3% και εἰς τὰς ὑπηρεσίας τὸ 32,5%. Ὁ αὐξανόμενος κατὰ συνέπειαν ἀστικός πληθυσμὸς και ὁ μετατρέπόμενος εἰς ἀστικὸν ἀγροτικός δὲν ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῆς βιομηχανίας, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ποσοστὸν τῶν ἀπασχολουμένων αὐξάνεται ἀνεπαισθήτως, ἀλλ' ἀπὸ τὰς ὑπηρεσίας.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον, ἐκ τοῦ 47% τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀστικοῦ πληθυσμοῦ, τὸ 30 ἀπερρόφησαν αἱ Ἀθῆναι. Ἀντιθέτως μεταξὺ 1940 και 1957 ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἰς ὠρισμένα ἐκ τῶν πτωχοτέρων διαμερισμάτων τῆς Χώρας μειοῦται. Αὐτὸ συμβαίνει εἰς τὴν Κρήτην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θράκην, τὴν Ἡπειρον, τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου και τοῦ Ἴονίου Πελάγους.

Εἰς τὴν περιοχὴν Ἀθηνῶν εἶναι συγκεντρωμένοι ἤδη τὸ 1/4 τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς Χώρας, τὸ 60% τοῦ βιομηχανικῶς ἀπασχουμένου πληθυσμοῦ, τὰ 546 ἐκ τῶν 984 ἀπογραφέντων ἐργοστασίων τῆς Χώρας, τὸ 45% τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, τὸ 61,3% τοῦ ἱατρικοῦ και ὑγειονομικοῦ προσωπικοῦ, εἰς τὴν περιοχὴν δὲ ταύτην ὑπολογίζεται ὅτι ἔλαβε χώραν τὸ 65% τῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου ἀπὸ τοῦ 1954—1957.

Μικρὸν βιομηχανικὸν δυναμικὸν ὑπάρχει εἰς δύο ἄλλας περιοχὰς τῆς Χώρας, εἰς τὰς περιοχὰς Θεσσαλονίκης και Πατρῶν.

Ἀποκαλυπτικὴ τῶν κατὰ περιφερείας ἀνισοτήτων εἶναι ἡ κατανομὴ τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος κατὰ κεφαλὴν εἰς τὰ διάφορα διαμερίσματα τῆς Χώρας, βάσει τῶν μόνων ὑπαρχόντων στοιχείων, τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν. Τὸ ἀνώτερον κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα διαπιστοῦται εἰς τὴν περιοχὴν Στερεᾶς Ἑλλάδος (4.571 δραχ.) και τὸ μικρότερον εἰς τὰς Ἴονιους Νήσους (1.587). Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἄκρων και εἰς σοβαρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ πρώτου, διαμορφοῦνται τὰ εἰσοδήματα τῶν λοιπῶν διαμερισμάτων. Ἐπὶ τῆ βᾶσει ἐπίσης δηλώσεων φόρου εἰσοδήματος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διαπιστοῦται, ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν Πρωτευούσης δηλοῦται τὸ 65% τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος (οἱ ἀγρόται δὲν ὑπόκεινται κατ' ἀρχὴν εἰς φόρον εἰσοδήματος) και συγκεντροῦται τὸ 75% τῶν φόρων· εἰς τὴν περιοχὴν Θεσσαλονίκης, τὸ 10% τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος και συγκεντροῦται τὸ 10,9% τῶν φόρων, τὸ ὑπόλοιπον δὲ καλύπτουν ὄλαι αἱ ἄλλαι περιοχαί, μὲ τελευταίας κατὰ κεφαλὴν εὐρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν Πρωτευούσης. Οὕτω, ὁ ἀριθμὸς τῶν δηλωσάντων ἄνω τῶν 180 χιλιάδων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη προέρχεται κατὰ 79% ἐκ τῆς περιοχῆς Πρωτευούσης, κατὰ 13% ἐκ τῆς περιοχῆς Θεσσαλονίκης, πᾶσαι δὲ αἱ λοιπαὶ περιοχαί καλύπτουν τὸ 8%.

Τὴν αὐτὴν εἰκόνα τῶν περιφερειακῶν ἀνισοτήτων δίδει ἡ ἀνὰ κάτοικον ἔτησίαν κατανάλωσις ἠλεκτρικοῦ ρεύματος (410 περιοχὴ Στερεᾶς Ἑλλάδος—Εὐβοίας, 99 Θράκη), ὡς ἐπίσης και πάντα τὰ στοιχεῖα τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως (κα-

προϊόντων· εἰς δὲ τὸν τομέα τῆς μεταποιήσεως αὐξήσεις τῆς συμβολῆς τῶν κλάδων ἠλεκτρισμοῦ—ἐνεργείας καὶ τῶν μεταλλείων καὶ μείωσις τῆς ποσοστιαίας συμμετοχῆς τῶν βιομηχανιῶν ἱματισμοῦ, διατροφῆς κλπ.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν δεύτερον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν, ἡ ἐτησία αὐξήσεις τῆς παραγωγικότητος ὑπολογίζεται εἰς 3,7% διὰ τὴν πρωτογενῆ παραγωγήν καὶ 4,6% διὰ τὸν βιομηχανικὸν τομέα. Ὡς πρὸς τὴν ἀπασχόλησιν, προβλέπεται ὅτι ἐντὸς τῆς 5ετίας θὰ δημιουργηθοῦν 300.000 νέαι θέσεις αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς συνολικὴν αὐξήσιν τῆς ἀπασχολήσεως αὐτῆς ἐντὸς τῆς περιόδου ταύτης κατὰ 8,8%. Εἰδικώτερον διὰ μὲν τὴν βιομηχανίαν προβλέπεται αὐξήσεις τῶν θέσεων ἀπασχολήσεως κατὰ 100.000 διὰ δὲ τὸν τομέα τῶν ὑπηρεσιῶν κατὰ 200.000, ἐνῶ εἰς τὸν γεωργικὸν τομέα ὁ ἀριθμὸς ἀπασχολουμένων προβλέπεται εἰς τὸ τέλος τῆς 5ετίας εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος μὲ τὸ ὑπάρχον κατὰ τὴν ἐναρξιν ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος, ἦτοι εἰς 1.620.000 άτομα. Εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον τομέα προβλέπεται μείωσις τῆς ὑποαπασχολήσεως. Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, ἡ συνολικὴ πραγματικὴ αὐξήσις τῆς ἀπασχολήσεως κατὰ τὴν 5ετίαν περιορίζεται εἰς 150.000 νέας ἀπασχολήσεις, ἦτοι εἰς ποσοστὸν 4,4%.

Ἡ μείωσις τῆς ἐξαρτήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς χρηματοδοτήσεως διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς ἀποτελεῖ τὸν τρίτον ἐκ τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοῦ προγράμματος. Εἰς τὰ πλαίσια ὁλονὲν μεγαλύτερας ἐλευθερίας συναλλαγῶν, ἐπιδιώκεται αὕτη διὰ τῆς ὀργανικῆς βελτιώσεως τοῦ ἰσοζυγίου διεθνῶν συναλλαγῶν, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ τῆς προώθησεως τῶν τομέων οἱ ὁποῖοι θὰ συμβάλουν εἰς τὴν μείωσιν τῶν εἰσαγωγῶν κυρίως εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν βασικῶν διὰ τὴν παγκόσμιον οἰκονομίαν προϊόντων. Διὰ τὸ σύνολον τῶν εἰσαγωγῶν ἀγαθῶν προβλέπεται ἐτησία αὐξήσις κατὰ 8,0% τῶν δὲ ἐξαγωγῶν κατὰ 8,1%. Εἰς τὰς εἰσαγωγὰς προβλέπεται ἀλλαγὴ τῆς διάρθρωσεως τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου, συνισταμένη κυρίως εἰς μείωσιν τῆς ποσοστιαίας συμμετοχῆς τῶν τροφίμων καὶ τῶν πρώτων ἀκατεργάστων ὑλῶν, αἰσθητῆ δὲ αὐξήσις τῆς συμμετοχῆς τῶν μηχανημάτων καὶ μεταφορικῶν μέσων.

Τέλος, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐξαγωγὰς, μολοντί προβλέπεται ἀπόλυτος αὐξήσις ὅλων τῶν κατηγοριῶν, ἀπὸ πλευρᾶς ποσοστιαίας συμμετοχῆς, αὐξήσις ἀναμένεται κυρίως εἰς τὰ βιομηχανοποιημένα εἶδη, μείωσις δὲ εἰς τὰ τρόφιμα, ποτά, καπνόν, ἔλαια καὶ λίπη καὶ ἀκατεργάστους πρώτας ὕλας.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ὑπηρεσίας, εἰς μὲν τὸ σκέλος τῶν πληρωμῶν οὐσιώδους αὐξήσεως ἀναμένεται κυρίως ἐκ τῆς ἐξυπηρετήσεως ἐπενδεδυμένων εἰς τὴν Χώραν ξένων κεφαλαίων, εἰς δὲ τὸ σκέλος τῶν εἰσπράξεων προβλέπεται κυρίως σημαντικὴ αὐξήσις τῶν τουριστικῶν ἐσόδων. Τελικῶς, τὸ ἔλλειμμα ἐκ τρεχουσῶν συναλλαγῶν ἀναμένεται ὅτι θὰ ἀνέλθῃ κατὰ τὸ τέλος τῆς 5ετίας εἰς 100 ἑκατ. δολларίων, ἔναντι 61 ἑκ. τοῦ 1959. Εἰς τὸ τέλος ὁμοῦς τῆς δεκαετίας, ἀναμένεται ὅτι θὰ διαμορφωθῇ εἰς τὸ ἐπίπεδον τοῦ 1959, ἦτοι εἰς 60 ἑκ. δολларίων, ἀντιστοιχοῦν εἰς τὸ 6% τῶν συνολικῶν πληρωμῶν, ἔναντι 11,7% τοῦ 1959, ὡς ὁ ἀκόλουθος πίναξ :

Ἴσοζύγιον διεθνῶν συναλλαγῶν κατὰ τὰ τέλη 1959, 1964 καὶ 1969 (εἰς ἑκατομ. δραχ.)

	1959	1964	1969
Ἐξαγωγαι ἀγαθῶν (FOB)	12428	18300	24350
Εἰσαγωγαι ὑπηρεσιῶν	3306	5100	7550
Σύνολον τρεχουσῶν πληρωμῶν	15734	23400	31900
Ἐξαγωγαι ἀγαθῶν	6569	9700	14850
Ἐξαγωγαι ὑπηρεσιῶν	4455	7400	11450
Καθαρὸν ὑπόλοιπον τρεχουσῶν μεταβιβάσεων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς	2877	3300	3800
Σύνολον τρεχουσῶν εἰσπράξεων	13901	20400	30100
Ἐλλειμμα τρεχουσῶν συναλλαγῶν	1833	3000	1800

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν τελευταίαν ἐπιδίωξιν τῆς ἀμβλύσεως τῶν κατὰ περιοχὰς εἰσοδηματικῶν διαφορῶν, τὸ πρόγραμμα εἶναι μᾶλλον ἀσαφές, περιοριζόμενον κατὰ βάσιν εἰς τὴν προαγγελίαν σοβαρωτέρας μελέτης τοῦ θέματος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος. Πέραν τῶν καθοριζόμενων γενικῶν κατευθύνσεων, αἱ ὁποῖαι τείνουν εἰς τὴν ἰσορροπὸν ἀνάπτυξιν τῶν περιοχῶν τῆς Χώρας καὶ τὴν ἀποσυμφόρησιν τῶν κέντρων, ἡ πλέον συγκεκριμένη ἐπιδίωξις εἶναι ἡ προγραμματιζομένη ἐφαρμογὴ ἐπτά ὑποδειγματικῶν προγραμμάτων ἀναπτύξεως ὀρεινῶν περιοχῶν. Τὰ ἐν λόγω προγράμματα, διὰ τὰ ὁποῖα διατίθενται 510 ἑκατ. δραχμῶν, ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀξιοποίησιν 1,6 ἑκατ. στρεμμάτων, πρόκειται δὲ νὰ ἀποτελέσουν τὴν ἀφετηρίαν ἐκτελέσεως παρεμφερῶν προγραμμάτων τοπικῆς ἀναπτύξεως.

Διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν στόχων αὐτῶν, ἡ πολιτικὴ ἀναπτύξεως ἐπιδιώκει τὴν αὔξησιν τῶν προοριζομένων δι' ἐπενδύσεις πόρων. Δι' ὀλόκληρον τὴν 10ετίαν προβλέπεται ἡ πραγματοποίησις ἀκαθαρίστων ἐπενδύσεων ὕψους 285 δισεκατομ. δραχ., ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 110 κατὰ τὴν πρώτην 5ετίαν καὶ τὰ 175 κατὰ τὴν δευτέραν. Ἐκ τῶν ἐπενδύσεων τῆς 5ετίας, τὰ 104 δισεκατομ. θὰ διατεθοῦν εἰς ἐπενδύσεις παγίου κεφαλαίου καὶ τὰ ὑπόλοιπα 6 εἰς αὔξησιν τῶν ἀποθεμάτων. Ἡ κατὰ τομεῖς σύνθεσις τῶν ἐπενδύσεων αὐτῶν προβλέπεται ὡς ἀκολούθως, εἰς δισεκατομμύρια δραχ.

Τομεῖς	Ποσὸν
Γεωργία	15,3
Μεταλλεῖα—Ὀρυχεῖα—Ἀλυκαί	2,4
Βιομηχανία	23,0
Ἀνέργεια—Υδροεῖσις	10,7
Μεταφοραὶ—Ἐπικοινωνία	13,0
Κατοικία	25,3
Δημοσία Διοίκησις	2,0
Ἐπηρεαί	12,3
Σύνολον Παγίων Ἐπενδύσεων	104,0
Αὔξησις Ἀποθεμάτων	6,0
Γενικὸν σύνολον	110,0

Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ πίνακος, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐπενδύσεων παγίου κεφαλαίου προβλέπεται νὰ ἀπορροφήσῃ ὁ οἰκισμὸς ἤτοι 24,3% ἔναντι 32% τῆς 5ετίας 1955 — 1959, ἐν συνεχείᾳ ἡ βιομηχανία ἤτοι 22,1% ἔναντι 12% 1955—59, ἡ γεωργία 14,7% ἔναντι 9% κατὰ τὸ 1955—59 καὶ αἱ μεταφοραὶ—ἐπικοινωνίαι 15% ἔναντι 10% κατὰ τὸ 1955—59.

Μέσα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος

Τὸ σύνολον τῶν ἐπενδύσεων τῆς 5ετίας ὑπολογίζεται εἰς 110 δισεκατομ. δραχ., ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 39 τοῦ δημοσίου τομέως καὶ τὰ 71 ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Τὸ τμῆμα τοῦ προγράμματος τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας ἀποτελεῖ μίαν πρόβλεψιν τῆς φυσιολογικῆς ἐξελίξεώς της ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀκολουθησομένης πολιτικῆς καὶ τῶν συγκεκριμένων ἐνισχυτικῶν μέτρων τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Διὰ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ ἀνωτέρω προγράμματος προβλέπεται ἡ συμβολὴ τῶν μὲν ἐγγχωρίων πόρων, ἤτοι ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου τομέων περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς μεταβιβάσεων, κατὰ 92 δισεκατομ. τῶν δὲ πόρων τοῦ ἐξωτερικοῦ κατὰ 18 ἑκατομ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ποσοῦν, ἀντιπροσωπεύον τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἰσοζυγίου ἐξωτερικῶν πληρωμῶν, θὰ καλυφθῆ διὰ τῶν πόρων τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Πολιτικὴ Περιφερειακῆς Ἀναπτύξεως

Ἡ πολιτικὴ περιφερειακῆς ἀναπτύξεως πραγματοποιεῖται κατὰ δύο τρόπους. Εἴτε διὰ τῆς λήψεως γενικῶν οἰκονομικῶν μέτρων, ἀποβλεπόντων εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν καταλλήλων συνθηκῶν ἀναπτύξεως τῶν καθυστερημένων περιοχῶν τῆς Χώρας, εἴτε διὰ τῆς προωθήσεως εἰδικῶν τυπικῶν καὶ περιφερειακῶν προγραμμάτων.

Εἰς τὴν πρώτῃν κατηγορίαν ἀνήκει σειρά ληφθέντων κατὰ τὸ παρελθὸν μέτρων, ὡς εἶναι : Ὁ νόμος περὶ ἐπαρχιακῶν βιομηχανιῶν, θεσπίζων φορολογικά, πιστωτικά καὶ δασμολογικά κίνητρα διὰ τὴν σύστασιν ἐπαρχιακῶν ἐπιχειρήσεων ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ἴδρυσις νομαρχιακῶν ταμείων, ἀποβλεπόντων εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῆς ἐκτελέσεως τοπικῆς σημασίας ἔργων διὰ τῆς κινητοποιήσεως τῆς τοπικῆς πρωτοβουλίας, ἡ πραγματοποιηθεῖσα μεγαλύτερα διοικητικὴ ἀποκέντρωσις, ἡ ἴδρυσις περιφερειακῶν καὶ τοπικῶν ὀργανισμῶν ἐγγειοβελτιωτικῶν ἔργων, ἡ ἐξίσωσις τῆς τιμῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος μεταξὺ ἐπαρχιῶν καὶ κέντρου· πέραν δὲ τούτων, ἡ ἀπαγόρευσις τῆς ἀνευ ἀποχρῶντος λόγου ἱδρύσεως βιομηχανιῶν εἰς τὴν ζώνην τῆς Πρωτευούσης καὶ ἡ γενικωτέρα προσπάθεια κατανομῆς τῶν ἐπενδύσεων εἰς τὰ ἐπαρχιακὰ κέντρα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῆ ἡ ὑποδομὴ καὶ τὸ ἀναγκαῖον κοινωνικὸν κεφάλαιον διὰ μίαν οὐσιώδη ἀνοδὸν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος εἰς τὴν ὑπαιθρον. Σχεδιάζεται ἐξ ἄλλου ἤδη ἡ συστηματικωτέρα μελέτη ἐκάστης περιοχῆς πρὸς λήψιν τῶν προσφορωτέρων μέτρων ἀναπτύξεώς της.

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ἀνήκει ἡ κατάρτισις προγράμματος ἀπο-

βλέποντος εις την ανάπτυξιν τών όρεινών περιοχών, με την έκλογήν ώς πρώτου σταδίου ένίων έκ τών όλιγώτερον ανεπτυγμένων όρεινών και ήμιορεινών περιοχών.

Άξιόλογος ύπήρξεν επίσης πρòς την κατεύθυνσιν αυτήν ή έκπόνησις ειδικού προγράμματος ανάπτυξεως τής περιοχής Ήπειρου και ό μελετώμενος ήδη προγραμματισμός ανάπτυξεως τής Δυτικής Πελοποννήσου έν συνεργασία με τόν F.A.O.

Ειδικώς ώς πρòς τò πρόγραμμα ανάπτυξεως τής Ήπειρου: Πρόκειται περὶ προγράμματος αναφερομένου εις περιοχήν 9.195 τετρ. χιλιομέτρων, με πληθυσμόν 360.000 κατοίκων, με λίαν χαμηλόν κατά κεφαλήν εισόδημα άνερχόμενον εις 120 δολλάρια ετησίως, και με καθαρόν έγχώριον προϊόν, προερχόμενον κατά 74,8 % έκ τής γεωργίας, 11,6 % έκ τής μεταποιήσεως και κατά 13,6 % έκ τών ύπηρεσιών. Τò 92 % τοϋ εισοδήματος τής περιοχής δαπαναται διά την κατανάλωσιν, τò 60,2 % τούτου στρέφεται εις δαπάνας διατροφής. Τò 38 % τοϋ έργατικού δυναμικού τελεί εις άνεργίαν και ύποαπασχόλησιν. Λόγω τοϋ μικρού ύψους τών επενδύσεων, σημαντική μερίς τοϋ πληθυσμοϋ (1500 άτομα ετησίως) μετακινείται πρòς τὰς άλλας περιοχὰς τής Χώρας ή μεταναστεύει εις τò έξωτερικόν.

Τò πενταετές πρόγραμμα ανάπτυξεως τής Ήπειρου, προβλέπον παγίως επενδύσεις εις την περιοχήν, τής τάξεως τών 4 δισεκ. δραχμών, στρέφεται κυρίως εις την ανάπτυξιν τής γεωργίας και τής ύποδομής. Αί επενδύσεις εις την γεωργίαν θὰ καλύπτουν τò 36,3 % τοϋ συνόλου, εις την μεταποίησιν τò 17,5 %, εις τὰς μεταφοράς και έπικοινωνίας τò 20 %, εις τόν οικισμόν τò 14,9 %, εις την έέργειαν και ύδρευσιν τò 2,7 % και εις τόν τουρισμόν και λοιπάς ύπηρεσίας τò 8,6 %.

Θεωρούμενον ώς πρώτον στάδιον εύρυτάτης προσπάθειας ανάπτυξεως τής περιοχής, τò 5ετές πρόγραμμα τής Ήπειρου επιφορτίζεται με ύψηλὰς δαπάνας ύποδομής. Τοϋτο προβλέπει έτήσιον ρυθμόν άνόδου τοϋ εισοδήματος 10,2% και άπορρόφησιν εις τούς μη γεωργικούς τομείς τοϋ συνόλου τής καθαρῆς αύξήσεως τοϋ έργατικού δυναμικού, ύπολογιζόμενης εις 3.500 άτομα, επί πλέον δὲ 5.000 έργάτας έκ τών άπασχολουμένων σήμερα εις τόν γεωργικόν τομέα. Τò κατά κεφαλήν εισόδημα τής περιοχής έλπίζεται ότι θὰ αύξηθῆ κατά 56,4 % έναντι άντιστοίχου αύξήσεως κατά 29,2% τοϋ άντιστοίχου έννοικίου εισοδήματος.

Δέον νὰ παρατηρηθῆ ότι, εάν από κοινωνικοπολιτικής άπόψεως ή έκλογή τής περιοχής τής Ήπειρου ώς πρώτης περιοχής πρòς ανάπτυξιν ύπήρξε δικαιολογημένη, από οικονομικής άπόψεως άναμφιβόλως δὲν φαίνεται έπιτυχής. Έν όψει τοϋ περιωρισμένου τών πόρων, εις την έκτέλεσιν περιφερειακών προγραμμάτων δέον νὰ δίδεται προτεραιότης εις περιοχὰς έμφανιζούσας δυναότητας ταχείας ανάπτυξεως και διαθετούσας προϋποθέσεις όπως καταστούν πόλοι έλξεως, διά νὰ μεταδώσουν περαιτέρω δυναμικήν πρòς άνοδόν οικονομικής δραστηριότητος. Συμπείει τής φυσικής άνεπαρκείας πόρων και τής σημαντικής καθυστερήσεως τής ύποδομής εις την Ήπειρον, όλόκληρος ή πρώτη

Σετία θά διαρρεύση άνευ ούσιωδών μεταβολών εις τήν γεωγραφικήν φυσιογνωμίαν τών δραστηριοτήτων τῆς Χώρας καί άνευ πολλαπλασιαστικῶν ἐπιδράσεων τών συγκεντρουμένων ἐκεῖ δαπανῶν.

V. Τὸ πρόβλημα τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως

Ἡ ἐπίτευξις ταχέων ρυθμῶν ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας, πρὸς βελτίωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καί σμίκρυνσιν τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τὸ ἐισοδηματικὸν ἐπίπεδον τῶν προηγμένων βιομηχανικῶν χωρῶν ὡς ἐπίσης καί ἡ ἰσόρροπος προαγωγή τῶν καθυστερημένων περιοχῶν τῆς θέτου βασικᾶ προβλήματα πρὸς ἐπίλυσιν καί ἐπιβάλλον τὴν λήψιν ἐιδικῶν μέτρων, ἡ ἐφαρμογή τῶν ὁποίων εἶναι δυσχερῆς άνευ καί τῆς ἀντιστοίχου εὐνοϊκῆς διαθέσεως τῶν Οἰκονομιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδίᾳ δὲ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί τῶν Η.Π.Α.

1. Τὸ ὀργανωτικὸν πρόβλημα

Ἐὰν διὰ μίαν ὑπονάπτυκτον οἰκονομίαν τὸ κύριον ὀργανωτικὸν πρόβλημα συνίσταται εἰς τὴν δημιουργίαν ἰσχυροῦ καί ἐκσυγχρονισμένου κρατικοῦ μηχανισμοῦ, καταλλήλου πρὸς ἀνάληψιν τῶν εὐρυτέρων εὐθυνῶν, αἵτινες ἀνατίθενται εἰς τὸ Κράτος, διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶναι ἀκόμη δυσχερέστερον. Συνεπεία τοῦ ὑψηλοῦ πολιτιστικοῦ ἐπιπέδου τῆς καί τῆς μακρᾶς παραδόσεως τοῦ φιλελευθερισμοῦ, εὐρίσκεται εἰς εὐλογον ἀδυναμίαν τοῦ ἀρίστου συνδυασμοῦ τῆς κρατικῆς καί ἰδιωτικῆς δράσεως καί ἐν διαρκεί ἀμφιβολίᾳ ὀργανώσεως τῶν οἰκονομικῶν ἀποφάσεων κατὰ συγκεντρωτικῶν ἢ ἀποκεντρωτικῶν τρόπων. Ἡ δυσχέρεια ἐπιτείνεται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι πρὸς ἀνάληψιν εὐρυτάτης δράσεως ὑπὸ τοῦ δημοσίου τομέως, ἐκτεινομένης καί εἰς τὰς ἀμέσους ἐπενδύσεις καί εἰς τὴν ἀποδοχὴν ἐπιχειρηματικῶν κινδύνων, αἱ ὀργανωτικαὶ προϋποθέσεις τοῦ δημοσίου τομέως εἶναι παντελῶς ἀνεπαρκεῖς, ἀνεξαρτήτως οἰωνδήποτε θεμελιωδῶν ἀρχῶν καταστατικῆς φύσεως, ἀντιτιθεμένων εἰς τοῦτο. Πρὸς μετάθεσιν ἐξ ἄλλου τοῦ βάρους εἰς τὴν ἰδιωτικὴν δρᾶσιν, ἀπαιτεῖται ἡ ὑπαρξις πεπειραμένου καί ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος, προσηρμοσμένου πρὸς τὰς νέας συνθήκας παραγωγῆς καί ἐμπορίας, τὸ ὅποιον εἶναι φυσικὸν νὰ σπανίζῃ εἰς τὴν Χώραν.

Εἰδικὸς τρόπος ἐπιλύσεως τοῦ δυσχεροῦς τούτου προβλήματος, πέραν τῆς ἀναδιοργανώσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καί τῆς συστάσεως ἐιδικῶν φορέων δημοσίου ἢ ἡμιδημοσίου χαρακτῆρος, θά ἦτο ἡ μεγαλύτερα αὐτονομίαις τῶν ἀποκεντρωτικῶς καί ἐπὶ οἰκονομικῆς βάσεως διαχωριζομένων διαμερισμάτων τῆς Χώρας, εἰς τὰ ὁποῖα νὰ ἀνατεθῇ πρωτοβουλία δράσεως. Τοῦτο θά ἐσήμαινε τὴν δημιουργίαν περιφερειακῶν συμβουλίων οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ καί ἀναπτύξεως, τὰ ὁποῖα θά ἀπετέλουσαν ἓνα πρόσφορον ἐνδιάμεσον φορᾶ μεταξὺ Κράτους καί ἰδιωτῶν καί θά ἀνεπλήρωναν τὰς ἀτελείαις ἀμφοτέρων. Τοῦτο ὅμως σημαίνει κατάρτισιν πραγματικῶν προγραμμάτων περιφερειακῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, με πραγματικὴν συγκέντρωσιν πόρων καί αὐτοδυναμίαν δράσεως, με ἰδιαιτέραν βαρῦτητα εἰς περιοχὰς ἐμφανίζουσας

προδιαθέσεις ταχείας άνόδου, ώστε να καταστούν πραγματικοί πόλοι ^{έλεως-} 'Οπωσδήποτε πάντως είναι άναμφισβήτητον, ότι διεύρυνσις τής κρατικής δράσεως καθίσταται άπαραίτητος εν 'Ελλάδι προς τρεις κυρίως κατευθύνσεις :

α) Προς πραγματοποίησιν εύρέος δικτύου ύποδομής και άμέσων επενδύσεων, μη αναλαμβανομένων παρ' ιδιωτών, διά τών όποίων θα έπιτευχθή ή διάσπασις του έκ τής μεγάλης ύποαπασχολήσεως δημιουργουμένου φαύλου κύκλου, έμποδίζοντας τήν έκβιομηχάνισιν τής Χώρας.

β) Προς θέσπισιν πραγματικών και ξεϊδικευμένων κινήτρων βιομηχανικών επενδύσεων και έλεγχον τών συνεπειά τής φοροδιαφυγής ή άλλων αίτιών διαρροών τών κινήτρων τούτων.

γ) Προς ποιοτικόν έλεγχον τών πιστώσεων διά να κατευθυνθοϋν εις τούς προκρινόμενους παραγωγικούς τομείς επενδύσεων, εν όψει τής άνεπαρκείας τής έγχωρίου άποταμιεύσεως και προς διευκόλυνσιν τής έξασφαλίσεως τής εισροής του άλλοδαπου κεφαλαίου υπό διαφόρους μορφάς ή προστασίαν τής οικονομίας από έξωτερικούς άθεμίτους άνταγωνισμούς.

Τά όργανωτικά μέτρα έξ άλλου εκτείνονται και εις τήν ιδιωτικήν παρατοβουλίαν, ή όποία δέον να ύποβοηθηθή, όπως διαμορφώση συγχρονισμένους και ύγιεις όργανισμούς έπιχειρηματικής δράσεως, επί καθαρώς άνταγωνιστικής βάσεως και άποκαταστήση παραγωγικάς μονάδας άρίστης ικανότητας, παραλλήλως προς τήν ξεϊδικευμένην όργάνωσιν τών πιστωτικών φορέων και τήν δημιουργίαν κεφαλαιαγοράς.

2. Το πρόβλημα του προγραμματισμού τών επενδύσεων

Μολονότι τό μέχρι τουδε συντελεσθέν έργον εις τόν τομέα του προγραμματισμού τών επενδύσεων δέν θεωρείται μικράς σημασίας, εν τούτοις, εν όψει τής ύφισταμένης από τών άνεπτυγμένων χωρών άποστάσεως και τής εισέτι έκτάσεως τής άνεργίας και ύποαπασχολήσεως, τό ύψος, ή σύνθεσις και ό προσανατολισμός τών επενδύσεων δέν δύναται να θεωρηθοϋν άπολύτως ίκανοποιητικάί.

'Εν πρώτοις, επενδύσεις παγίου κεφαλαίου καλύπτουσαι μόνον τό 15% τής έθνικής δαπάνης είναι άνεπαρκείς προς έπίτευξιν τής παραγωγικής αναδιαρθρώσεως τής Χώρας και αύξησιν τής παραγωγικής ικανότητός της. 'Η παρατήρησις αύτη είναι ιδιαιτέρως σημαντική, εάν ληφθή ύπ' όψιν ότι ποσοστόν περισσότερο του 35% τούτων καλύπτει δαπάνας δι' οικοδομάς, ενώ κατά τήν τελευταίαν δεκαετίαν κατά μέσον όρον αι επενδύσεις εις τήν γεωργίαν δέν ύπήρξαν ανώτεροι του 10% του συνόλου και τής βιομηχανίας του 20%.

Εις τό χαμηλόν ποσοστόν και τήν άνεπαρκή παραγωγικήν σύνθεσιν των πραγματοποιουμένων επενδύσεων δέον να προστεθή και ή έλλειψις πλήρους συσχετισμού τούτων, με άποτέλεσμα τήν άσύμμετρον προαγωγήν τομέων, όφειλομένην κυρίως εις τήν έλλειψιν έπαρκούς τεχνικής προπάρσκευής. 'Η άσύμμετρία και έλλειψις συσχετίσεως (Consistency) δέν επέτρεψε τόν άριστον συνδυασμόν εις τήν συμπληρωματικήν άρμοσιν τών επενδύσεων προς άπόστα-

σιν τοῦ μεγαλύτερου παραγωγικοῦ ἀποτελέσματος, ἐνῶ ἀντιθέτως ὠδήγησεν εἰς σπατάλην κεφαλαίου καὶ πόρων. Ἡ ἀσυμμετρία αὕτη εἶναι ἐκδήλος εἰς τὸν τομέα τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας καὶ τὸ συγκοινωνιακὸν δίκτυον, τὰ ὁποῖα προωθήθησαν περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἡ ζήτησις ἢ ὁ ὄγκος τῶν κυκλοφορούντων ἀγαθῶν ἐπέτρεπεν· ἐποθετήθη δὲ εἰς τὴν τελευταίαν κλίμακα ἡ ἐπένδυσις εἰς ἔμψυχον ὑλικόν, ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, μολοντί βασικῶς ἡ Ἑλλάς παραμένει γεωργικὴ χώρα. Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐξακολουθεῖ νὰ εἰσάγῃ γεωργοκτηνοτροφικὰ προϊόντα τῆς τάξεως τῶν 70 ἑκατ. δολλαρίων.

Πέραν ὅμως τῆς ἐκδήλου ἀνάγκης αὐξήσεως τοῦ ὕψους τῶν ἐπενδύσεων, τῆς βελτιώσεως τῆς παραγωγικῆς συνθέσεως τούτων καὶ τῆς ἀρίστης συμπληρωματικότητός των, καθίσταται ἐπιτακτικῶς ἀναγκαῖος ὁ γενικώτερος ἀναπροσανατολισμὸς τοῦ προγράμματος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐπιδιώξεως εἰς ταχύτερον χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸ δυνατὸν πλήρους ἀπασχολήσεως.

Ἐπιλογίζεται, ὅτι πρὸς δημιουργίαν 1.400.000 εὐκαιριῶν ἀπασχολήσεως, ἀναγκαῖων διὰ τὴν ἐξάλειψιν τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς ὑποἀπασχολήσεως καὶ τὴν παραγωγικὴν χρησιμοποίησιν τῶν προσθέτων ἐτησίων αὐξήσεων τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ ἐντὸς 15ετίας, μετ' ἀφαίρεσιν τῆς μεταναστεύσεως καὶ τῆς ἐλαχίστης κανονικῆς ἀνεργίας, θὰ ἀπαιτεῖτο ἐπένδυσις 17.700 ἑκατ. δολλαρίων, ἢ ποσὸν 35 δισεκ. δρχ. ἐτησίως, ἥτοι ὑποδιπλασιασμὸς τῶν νῦν πραγματοποιουμένων συνολικῶν ἐπενδύσεων. Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι, χωρὶς νὰ θίγεται ἐνταῦθα τὸ εἰδικὸν πρόβλημα τῆς μορφῆς τῶν ἐπενδύσεων ὡς Capital Intensive ἢ ὡς Labor Intensive, εἶναι περαιτέρω δυνατὴ ἡ κατὰ τὴν κατασκευὴν πολλῶν ἔργων χρησιμοποίησις μεθόδων ἐπιτρεπουσῶν αὐξήσιν τῆς ἀπασχολήσεως εἰς βάρος τῆς συμμετοχῆς τοῦ κεφαλαίου.

Ἡ αὐξησις τῆς ἀπασχολήσεως ἀποτελεῖ ἐπιτακτικῶς ἀναγκαῖον αἶτημα τῆς πολιτικῆς ἀναπτύξεως, ὄχι μόνον ὡς ἀντικειμενικὸς σκοπός, ἀλλὰ καὶ ὡς μέσον πρὸς διεύρυσιν τῆς ἀγορᾶς καὶ ὑποβιβασμὸν τοῦ συνολικοῦ παραγωγικοῦ καὶ κοινωνικοῦ κόστους.

3. Τὸ πρόβλημα τῶν κεφαλαίων

Σημαντικὸν μέρος τῶν ἀναγκαίων κεφαλαίων διὰ τοὺς ἀνωτέρω σκοποὺς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐκ τῆς ἐγχωρίου ἀποταμιεύσεως, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς διὰ καταλλήλου κινήτρου διοχετεύσεως τῶν πιστώσεων, τῆς μειώσεως ὠρισμένων μὴ παραγωγικῶν δαπανῶν, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ἀμυντικὰ δαπάναι, καὶ τοῦ ὀρθολογικωτέρου συνδυασμοῦ τῶν ἐπενδύσεων.

Δοθέντος, ὅτι ἡ ἐκτέλεσις ὑψηλοτέρου προγράμματος ἐπενδύσεων προϋποθέτει μεγαλύτεραν εἰσαγωγὴν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ συγχρόνως αὐξήσιν τῆς εἰσγωγῆς καταναλωτικῶν ἀγαθῶν καὶ τῆς ὑψηλῆς ὀριακῆς ροπῆς πρὸς δαπανῶν ἀνόδου τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῆς ὑψηλῆς ὀριακῆς ροπῆς πρὸς εἰσαγωγὴν, τὸ πρόβλημα κατὰ κύριον λόγον ἀνάγεται εἰς τὸ Συναλλαγματικὸν Ἴσοζύγιον τῆς Χώρας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἰδιάζουσαν σημασίαν ἔχει ἡ ἐξασφάλισις ἐπὶ μακρὸν δωρεὰν ἢ εὐθηνῶν κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ

καὶ ταυτοχρόνως ἢ συνεργασία μὲ τὸ ξένον ἐπιχειρηματικὸν κεφάλαιον. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἡ διεθνὴς συνεργασία εἶναι ἀναγκαία πρὸς ὑποβοήθησιν — ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν διαμορφουμένων εὐρυτέρων οἰκονομικῶν σχηματισμῶν — τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἑλληνικῶν ἐξαγωγῶν, αἱ ὁποῖαι ἀντιμετωπίζουν ἤδη σφοδρὸν ἀνταγωνισμόν καὶ διευκλύνουσιν τῆς εἰσορῆς ἐπιχειρηματικοῦ κεφαλαίου.

4. Τὸ πρόβλημα τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐνοποιήσεως

Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς σχηματιζομένους εὐρωπαϊκοὺς οἰκονομικοὺς χώρους καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν Κοινὴν Ἀγορὰν θεωρεῖται ἀναντιρρήτως ἀναγκαία καὶ σκόπιμος, διότι μόνον ὑπὸ προϋποθέσεις ἀνοικτῆς οἰκονομίας θὰ καταστῆ δυνατὴ ἡ εὐρύτερα ἀξιοποίησις τῶν ἑλληνικῶν πόρων καὶ ἰδιαιτέρως τῶν ἐργατικῶν χειρῶν. Ἡ προβλεπομένη ἐξ ἄλλου ταχεῖα ἀνοδοσῆς τῆς ζήτησεως εἰσαγωγίμων εἰδῶν δὲν δύναται νὰ καλυφθῇ εἰμὴ διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐξαγωγῶν καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τῆς δημιουργίας βιομηχανικῶν ἐξαγωγίμων προϊόντων, ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἐγγυηθῇ ὁ εὐρύτερος καταμερισμὸς ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἐπὶ πλείον, λόγος διὰ τὴν ἔνταξιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Κοινὴν Ἀγορὰν εἶναι ἡ ὑφισταμένη σήμερον περιορισμένη ἀγορὰ καὶ ἡ ἀνάγκη χρησιμοποίησεως τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπιχειρηματικῆς ἐμπειρίας καὶ τεχνικῆς προόδου.

Ἄλλ' ἢ ἐντὸς τοῦ εὐρωπαϊκοῦ οἰκονομικοῦ χώρου ὀλοκλήρωσις προϋποθέτει τὴν ἀπὸ μέρους τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν ἐφαρμογὴν *Mutatis Mutandis* τῆς αὐτῆς πολιτικῆς ἔναντι τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποῖαν αἱ χώραι αὗται ἐφαρμόζουν ἔναντι τῶν ἐν καθυστερήσει τμημάτων των. Ἀφ' ἧς στιγμῆς καταστῆ νοητὸν ὅτι ἡ ἐνότης τοῦ εὐρωπαϊκοῦ χώρου ὡς συνόλου καὶ ὁ ἐντὸς αὐτοῦ εὐρύτερος καταμερισμὸς ἀποβαίνει εἰς ἐξυπηρέτησιν πάντων καὶ ἀποτελεῖ κοινὸν συμφέρον, εἶναι εὐχερῆς ἡ κατανόησις τῶν τιθεμένων καὶ ἀποῦ Ἑλλάδος εἰδικῶν προϋποθέσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων προέχουσιν θέσιν κατ' ἐπιπέδου ἡ ἴση μεταχείρισις τῶν ἑλληνικῶν γεωργικῶν προϊόντων, ἡ ἀναγνώρισίς διαστήματος βραδυτέρου δασμολογικοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ ἡ ἐξασφάλισις εὐθιγῶν κεφαλαίων διὰ βασικὰς ἐπενδύσεις.

5. Τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντος

Μόλις τώρα ἤρχισε κατανοουμένη βαθύτερον ἡ σημασία τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὁποία ἀναμφιβόλως ἐξακολουθεῖ νὰ εὐρίσκεται εἰς χαμηλὰ ἐπίπεδα. Ἐνῶς διὰ τὴν κατωτέραν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν τὸ πρόβλημα ἐν Ἑλλάδι εἶναι ἀπλούστερον, λόγῳ τῆς εὐκόλου προσαρμογῆς τοῦ εὐφυοῦς ἑλλήνου ἐργάτου εἰς τὰς μερικωτέρας ἐργασίας, εἰς τὰς ὁποίας ἄγει ὁ καταμερισμὸς, ἡ μέση καὶ ἀνωτάτη τεχνικὴ ἐκπαίδευσις ἀπαιτοῦν εἰδικὸν προγραμματισμὸν καὶ εὐρεῖαν συγκέντρωσιν πόρων, εἰς τὴν ὁποῖαν οὐσιώδης θὰ ἦτο ἡ συμβολὴ τοῦ λειτουργοῦντος Κέντρου Παραγωγικότητος καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς τεχνικῆς βοήθειας. Στενωτέρα διακρατικὴ συνεργασία εἰς τὸν τομέα τοῦτον θ' ἀποτελεῖ οὐσιώδη βοήθειαν πρὸς τὴν Χώραν.

Είδικόν πρόβλημα δια τήν Ἑλλάδα ἐμφανίζεται εἰς τόν γεωργικόν τομέα, ὅπου ἡ εἰσαγωγή νέων μεθόδων καί μέσων παραγωγῆς προϋποθέτει ἄμεσον ἐκπαίδευσιν τεραστίου ἀριθμοῦ ἀγροτῶν, τῶν ὁποίων ἄλλωστε καί τὸ γενικόν ἐπίπεδον μορφώσεως εἶναι κατ' ἐξοχὴν χαμηλόν.

Παραλλήλως, οὐσιῶδες θέμα εἶναι ἡ δημιουργία στελεχῶν διοικήσεως ἐπιχειρήσεων καί ἐπιχειρηματιῶν ἐκσυγχρονισμένων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ὁμοίως τὴν διεθνή συνεργασίαν.

Τέλος, εἶναι σκόπιμον νὰ λεχθῆ, μολονότι ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς δὲν ἐμφανίζει τὸ πρᾶγμα ἐν Ἑλλάδι τόσην ὀξύτητα ὅσην εἰς ἄλλας ὑπαναπτύκτους χώρας, ὅτι σύντονοι προσπάθειαι ἐπιβάλλεται νὰ καταβληθοῦν πρὸς γενικὴν βελτίωσιν τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου, τὸ ὁποῖον θὰ ἐξασφαλίσῃ μεγαλύτεραν ἐλαστικότητα προσαρμογῆς ὀλοκλήρου τῆς οἰκονομίας πρὸς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῆς τεχνικῆς καί γὰ θεσπιζόμενα οἰκονομικὰ κίνητρα.

6. Τὸ πρόβλημα τῆς ἀνακατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος καὶ ὁ ρόλος τῶν συνδικάτων

Ἀποφασιστικῆς σημασίας δια τὴν ἐπιτυχίαν μιᾶς πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως πρέπει νὰ θεωρῆται ἡ δημιουργία ψυχολογικοῦ κλίματος ἀναπτύξεως καί ἡ εὐρεῖα κινητοποιήσις τῶν ἐργαζομένων μαζῶν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς καθίσταται ἀποφασιστικὸς ὁ ρόλος τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων, τῶν ὁποίων ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ εἰς τὰς ἀποφάσεις καί εἰς τὴν ἐκτέλεσιν πρέπει νὰ θεωρῆται ἀπαραίτητος.

Τοῦτο σημαίνει :

α) Ὁργανωτικὴν συμμετοχὴν τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων εἰς τὰ ὄργανα τοῦ προγραμματισμοῦ καί τὰ περιφερειακὰ συμβούλια ἀναπτύξεως, ὡς ἐπίσης καί δυνατότητα γνωμοδοτήσεως ἐπὶ θεμάτων τρεχούσης οἰκονομικῆς πολιτικῆς.

β) Εὐρύτεραν δικαιοδοσίαν τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων ἐπὶ τῶν προβλημάτων ἀπασχολήσεως, μετακινήσεως ἐργατικῶν χειρῶν, μεταναστεύσεως, ἐκπαιδεύσεως καί ἀμοιβῆς τῆς ἐργασίας.

γ) Ὁρθὴν πολιτικὴν ἀνακατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Εἰς οἰκονομίαν στηριζομένην ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπομένως τὸ κίνητρον τῶν ἐπενδύσεων εἶναι τὸ κέρδος καί προϋπὸθεσις τῆς ἀναπτύξεως ἡ ἐπανεπένδυσις τῶν κερδῶν, φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ ἀποτελῆ ἀντίφασιν ἡ πολιτικὴ ἀνακατανομῆς εἰσοδήματος. Ἐν τούτοις, ἡ ἀνακατανομὴ αὕτη τοῦ εἰσοδήματος καί δυνατὴ καί σκόπιμος φαίνεται, ἰδίᾳ ἐν Ἑλλάδι, τόσον ἀπὸ καθαρῶς οἰκονομικῆς ὅσον καί ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως.

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὑφίσταται ὀξεῖα ἀνισότης εἰσοδήματος, ἡ ὁποία παραλύνει τὴν βούλησιν πρὸς ἐνεργότεραν συμμετοχὴν εἰς τὴν πολιτικὴν ἀναπτύξεω, ἐνῶ ταυτοχρόνως περιορίζει τὴν δυνατότητα αὐξήσεως τῆς ἀποταμιεύσεως καί ἐνθαρρύνει τὴν διαρροὴν συναλλάγματος συντρέχοντος καί τοῦ demonstration effect. Τὴν ἀνακατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος καθιστᾷ ἔτι πλέον ἀναγκαίαν ἡ ὑπὲρ τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

θέσπισις σειρᾶς πιστωτικῶν καὶ φορολογικῶν κινήτρων, ἡ χορήγησις εὐθηνῶν κεφαλαίων καὶ ἡ ἐξασφάλισις δαπάναις τοῦ συνόλου τῆς ἀναγκαίας ὑποδομῆς, ἔναντι τῶν ὁποίων κρίνεται σκόπιμος ἡ παροχὴ καὶ πρὸς τὰς ἐργαζομένας μάζας ἀπτῶν ἀνταλλαγμάτων. Αἱ τοιαῦται παραχωρήσεις πρὸς τὸ ἐπιχειρηματικὸν κεφάλαιον ἀποτελοῦν ἀντιστάθμισμα τοῦ ἐνδεχομένου περιορισμοῦ τῶν κερδῶν ἐκ τῆς ἀνακατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Τέλος, δεόν νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἡ σημερινὴ πολιτικὴ ἀναπτύξεως προϋποθέτει εὐρύτεραν συμμετοχὴν τοῦ Κράτους εἰς τὰς δαπάνας ἐπενδύσεων καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν δημοσίων ἐπιχειρήσεων ἢ μικτῶν τοιούτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐξασφαλίζονται περιθώρια ἀνακατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος.

Εἰς τὸν ἀγροτικὸν τομέα, ἡ τοιαύτη πολιτικὴ ἀνακατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος ἀσκέεται σήμερον διὰ τῆς φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἐκ τῆς πρωτογενοῦς παραγωγῆς εἰσοδήματος καὶ διὰ τῆς πολιτικῆς τιμῶν ἀσφαλείας τῶν γεωργικῶν προϊόντων.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὅμως, καίτοι ἔν τινι μέτρῳ ἀναγκαῖον, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὀδηγεῖ εἰς ἐπιβάρυνσιν τῆς καταναλώσεως, ἀφ' ἑτέρου ὀδηγεῖ εἰς περιορισμῶν τῶν ἐξαγωγῶν καὶ εἰς ματαίωσιν τοῦ ρόλου τῶν τιμῶν ὡς κινήτρου ποιοτικῆς βελτιώσεως τῆς παραγωγῆς ἢ ἀναδιαθρώσεως τῶν καλλιεργειῶν. Ὁρθότερα πολιτικὴ θὰ συνίστατο εἰς τὴν δημιουργίαν Ταμείου ἐξισώσεως (Fond d'Egalisation) τῶν τιμῶν τῶν γεωργικῶν προϊόντων, εἰς τὴν μείωσιν τοῦ κόστους τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς διὰ βελτιώσεως τῶν ὄρων ἐμπορίου (Termes de l'Echange) μὲ τὴν βιομηχανικὴν παραγωγήν, εἰς τὴν ἐξασφάλισιν προσθέτων πηγῶν εἰσοδήματος καὶ εἰς τὴν ἴδρυσιν καὶ ἐκμετάλλευσιν ἀγορῶν καὶ γεωργικῶν βιομηχανιῶν.

Εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς ἡ ἀνακατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ διὰ γενικωτέρων μέτρων, ἀφορώντων ἢ τὴν κατὰ περιφέρειας εἴτε τὴν κατὰ τάξεις ἀνακατανομήν, ἐν οἷς ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται :

α) Πολιτικὴν μισθῶν συνισταμένην εἰς τὴν εὐρύτεραν διαφοροποίησιν τούτων πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἀποτελέσουν κίνητρον βελτιώσεως τῆς παραγωγικότητος.

β) Πολιτικὴν δημιουργίας εἰς τὰς ἐργαζομένας μάζας ἰδιοκτησίας, εἴτε πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν στεγασεως εἴτε κυρίως πρὸς δημιουργίαν προσθέτων πηγῶν εἰσοδήματος. Ἡ λαϊκὴ μετοχὴ ἀποτελεῖ σήμερον τὴν κυριωτέραν μορφήν ἀσκήσεως τῆς πολιτικῆς ταύτης.